

Müasir türk dillərində qeyri-məhsuldar sözyaratma üsulları

Qətibə Mahmudova

Filologiya üzrə fəlsəfə doktoru

AMEA Nəsimi adına Dilçilik İnstitutu. Azərbaycan.

E-mail: dr.gatibe@gmail.com

Annotasiya. Müasir türk dillərində dilin müxtəlif qatlarında sözyaratma prosesləri gedir. Təbii ki, bu proseslər müxtəlif yollarla, yəni üsullarla reallaşır. Sözyaratma üsullarının bəzilərindən bütün türk dillərində çox aktiv şəkildə, bəzilərindən isə çox az istifadə edilir. Məhsuldar sözyaratma üsulları haqqında çox bəhs olunsa da, qeyri-məhsuldar sözyaratma yolları çox vaxt tədqiqatdan kənarda qalmışdır. Bu az məhsuldar olan üsullar heç də türk dillərinin hamısını əhatə etmir. Belə sözyaratma üsullarından analoji yolla sözyaratma üsulunu, uydurma, naht, kəs-köçür-kopyala, güzgü, qarma-qarma üsullarını göstərmək olar.

Açar sözlər: türk, sözyaratma, üsul, məhsuldar, qeyri-məhsuldar

Məqalə tarixçəsi: göndərilib – 01.02.2021; qəbul edilib – 15.02.2021

Non-productive word-formation methods in modern Turkic languages

Gatiba Mahmudova

Doctor of Philosophy in Philology

Institute of Linguistics named after Nasimi of ANAS. Azerbaijan.

E-mail: dr.gatibe@gmail.com

Abstract. In modern Turkic languages, word-formation processes take place in different layers of the language. Of course, these processes take place in different ways. Some of the word-formation methods are very actively used in all Turkish languages. Some word-formation methods are rarely used. Although there has been a lot of talk about productive word-formation methods, non-productive word-formation methods have often been left out of research. These less productive methods do not cover all Turkic languages. Examples of such word-formation methods include word-formation, fiction, naht, cut-and-paste, mirror, and karma-karma.

Keywords: Turkish, word formation, method, productive, unproductive

Article history: received – 01.02.2021; accepted – 15.02.2021

Giriş / Introduction

Müasir türk dillərində dilin müxtəlif qatlarında sözyaratma prosesi gedir. Təbii ki, bu proses müxtəlif yollarla reallaşır. Sözyaratma üsullarının bəzilərindən bütün türk dillərində çox aktiv şəkildə istifadə olunduğu halda, bəzilərindən çox az istifadə edilir. Məhsuldar sözyaratma üsulları haqqında çox bəhs olunsa da,

qeyri-məhsuldar sözyaratma yolları çox vaxt tədqiqatdan kənarda qalmışdır. Bu az məhsuldar olan üsullar heç də türk dillərinin hamısını əhatə etmir. Belə sözyaratma üsullarından analoji yolla sözyaratma üsulunu, uydurma, naht, kəs-köçür-kopyala, güzgü, qarma-qarma üsullarını göstərmək olar.

Əsas hissə / Main Part

Analoji yolla sözyaratma haqqında Azərbaycan dilçiliyində çox cüzi məlumat verilib. Bildiyimiz kimi, “analogiya” bənzəyiş deməkdir. Bir sözün digər sözə bənzəməsi ilə yeni sözün yaranması. “İzahlı dilçilik terminləri” lüğətində oxuyuruq: “Analogiya-müxtəlif cəhətlərdən bir-biri ilə əlaqədar olan dil ünsürlərinin bir-birinə təsirindən meydana gələn bənzəyişdir. Bir sıra dil hadisələri (sözdüzəltmə, sözdəyişmə və s.) bənzərlik, analogiya qanunu əsasında izah oluna bilər. Analogiya qanunu dilin mühüm daxili inkişaf qanunlarından biridir. Məsələn, Azərbaycan dilində işlənən “göz kirəsi”, “qulaq kirəsi” ifadələri (Gördüyündən göz kirəsi istəyir, eşitdiyindən qulaq kirəsi istəyir – Atalar sözü), “diş kirəsi” ifadəsinə analogiya yolu ilə meydana gəlmişdir. “Diş kirəsi” isə vaxtilə doğrudan da olmuşdur. Orta əsrlər Azərbaycan feodal həyat tərzii ilə əlaqədar belə bir adət mövcud idi ki, bir şəxsə hörmət edərək onun evində yemək yeyən nüfuz sahiblərinə diş kirəsi olaraq müəyyən bəxşiş verilir. Deməli, “diş kirəsi” real tarixi-həyatı faktı əks etdirir, “göz kirəsi”, “qulaq kirəsi” heç bir faktla bağlı olmayıb, yalnız analogiya əsasında düzəlmişdir [1, s.18]. Məsələn, “bəlli” sözü “əməlli” sözünün düzəldilməsinə nümunə olmuşdur. Ona görə də sonuncu leksik vahid kök və şəkilçiyə ayrılı bilmir.

2018-ci ildə çap olunmuş “İzahlı dilçilik terminləri lüğəti”ndə *analogiya* haqqında 1989-cu ildə çap olunmuş lüğətdəki məlumatın qısaldılmış forması verilmişdir.

Bu üsul haqqında əsasən Türkiyə dilçiliyində tədqiqat aparılmışdır. Türkiyə dilçiliyində bu üsul “örnekalma” termini ilə ifadə olunur. Türk dilçilərindən H.Zülfüqar, Ş.H.Akalın bu haqda yazmışlar. Türkiyə türkcəsində, xüsusilə cümhuriyyət dövründə “örnekalma”, yəni örnek götürmək yolu ilə bir çox terminlər, sözlər yaranmışdır. Məsələn, “güney” sözünə oxşayan “kuzey” sözü əhəng qanununa uyğun olmadığı halda, “güney” sözünə oxşadığı üçün bu sözü yaradıblar. “Kuzey” sözünün kökü olan “kuz” Anadolu dialektlərində “günəş görməyən yer, tərəf, dağın günəş düşməyən yeri” anlamında işlənir. Azərbaycan dilinin dialektlərində “qu-

zulamaq” sözü var. Divarın gün dəyməyən yerində əhəng ovulub tökülür. Buna “divarın quzulaması” deyirlər. Azərbaycan dilçisi H.Mirzəyevin də bu sözə bağlı tədqiqatları vardır və alimin fikirləri H.Zülfüqarın fikirləri ilə üst-üstə düşür.

Digər türk dilçisi M.Ali Ağakay Türkiyə türkcəsində “taşıt” sözünün də “Kitabi-Dədə Qorqud”dakı “binit” sözünə bənzədilərək yarandığını söyləyir [2, s.12]. Türkiyə türkcəsində fransız dilindəki “imaj” sözünə baxıb “imge” sözünü fransız dilindəki “bulletin” sözünə oxşadılaraq, “belleten” sözü yaradılmışdır. Ərəb dilindən Türkiyə türkcəsinə keçmiş “bu`ud” sözünə bənzədilərək “boy” sözünə şəkilçi əlavə etməklə “boyut” sözü yaranmışdır. Türkiyə türkcəsində “Kurultay” sözünə bənzədilərək “kamutay, yargıtay, danıştay, sayıştay” sözləri yaranmışdır. Ancaq bu sözlərin kökü türkcədir. –tay şəkilçisi isə çox qədim zamanlarda türk dilinə monqol dilindən keçmişdir.

Bu metodla yaradılacaq söz və terminlərdə kök və başlanğıc formadakı səs bənzərliyini, sözdüzəldici şəkilçilərdə isə ortaqlığı izləmək, yaradılacaq nümunələrin daha asan mənimsənilməsinə şərait yaradır. Ancaq bunu edərkən səs və quruluş xüsusiyyətlərinin qaydalara uyğunluğu da nəzərə alınmalıdır. Ş.H.Akalın da bu yolla yaranan sözlər barəsində söyləyir: “Dildə var olan sözlərə bənzədirək yeni sözlər yaratmaq olar. Əslində bu üsul deyil. Tarixən sözlərin tərkibində daşılaşıb qalmış və yalnız bir nümunədə olan bəzi şəkilçilərin yenidən aktivləşərək dildə sözlər yaratmasıdır” [3, s.7]. Məsələn, Türkiyə türkcəsində “görenek” sözü nümunə götürülərək müxtəlif köklərə {-Anak} şəkilçisi artırılaraq “gelenek, seçenek, tutanak” sözləri; “kumsal” sözündən nümunə götürülərək {+ sal} şəkilçisiylə “egitsel, görsel, işitsel” kimi onlarca söz yaranır. “Türkcə sözlüyü”ün son nəşrində bu şəkilçi ilə 205 sözün yarandığını görürük. Lakin yüzlərlə bu yolla yaranmış söz var ki, onlar internet səhifələrindəki yazılarda yer alsalar da, lüğətə düşməmişlər. Ş.H.Akalın bu üsulla yaranmış 41.341 sözün lüğətdə yer almadığını söyləyir [3, s.7]. Türkiyə alimləri bir

layihə üzərində çalışmış və bu layihənin sonunda belə nəticə əldə edilmişdir ki, feillərdən {+sal} və {-sal} şəkilçisiylə düzəlmiş təxminən 2300 söz müəyyən olunmuşdur. Bu sözlərin çoxu başqa sözü örnək götürməklə yaranmışdır.

Dilçilikdə söz yaratmağın ən kiçik, sadə forması dilin bir elementinə müxtəlif şəkilçi artırılmaqla və ya iki sözü birləşdirmək yolu ilə yeni sözlər yaradaraq müxtəlif anlayışların izahatını təmin etmək kimi başa düşülə bilər. Dildəki sözlər beləcə yenilərinə doğurur. Təbii olaraq hər milli dil öz dilində söz yaratmağı bacarmalıdır.

Türk dillərində köklər və şəkilçilər sanıldığından çoxdur. Türk dillərinin əsas xüsusiyyətlərindən biri də dilin bəlli qayda-qanunlarına riayət etməkdir. Türk dillərinin quruluşunu araşdıran qərbli alimlər bu dillərdəki qanunauyğunluğu öz əsərlərində həmişə xüsusi olaraq qeyd etmişlər. Qeyd etdiyimiz kimi, türk dillərinin əsas sözyaratma üsulu morfoloji yolla söz yaradıcılığı sayılır. Lakin bu yolla söz yaradıcılığı da söz köklərinin və ya başlanğıc formaların üzərinə təsadüfi şəkilçilərin gətirilməsi ilə reallaşır.

Dil öz qaydalarına, təmayüllərinə, inkişafına uyğun gəlməyən yeni sözləri heç vaxt qəbul etmir. Dil söz yaratmağı qəbul edərkən, söz uydurmağı rədd edir. Söz uydurmaq dilin tarixi inkişafına baxmadan hər hansı bir dövr və hər hansı bir sahədən təsadüfi kök və başlanğıc formaları alaraq onlara dilin meyil və qaydaları ilə uyğunlaşmayan təsadüfi şəkilçi gətirməkdir. Yaradılan sözlərin uydurma olmaması üçün bu qaydalardan kənara çıxmaq, dilin sözyaratma qaydalarından fərqli hərəkət etməmək lazımdır. Türk dillərində sözyaratma əsasən bu üç amil ətrafında toplanır: kök və ya başlanğıc forma+leksik şəkilçi=yeni yaranmış söz.

Uydurma adlanan sözyaratma prosesindən Türkiyə türkcəsində istifadə olunur. Bu üsul Türkiyə türkcəsində XX əsrdə dil inqilabı ərəfəsində reallaşmışdır. Türkiyə türkcəsində gedən bu prosesə prof. F. Timurtaş tənqidi münasibət bəsləmişdir. Məsələn, bu gün Türkiyə türkcəsində aktiv şəkildə işlənən, hətta Azərbaycan dilinə də keçməkdə olan “*ilgili*” sözü haqqında F. Timurtaş yazır: “...şəkilçilərin yanlış işlənməsi yanlış sözlərin yaranmasına səbəb olmuş-

dur. Belə əcaib sözlər arasında “*ilginc*” kəliməsini göstərə bilərik. “*Sevinc, korkunc, gülünc, qısqanc*”-nümunələrindən göründüyü kimi “ç” və “nç” şəkilçisi feil köklərinə gətirilir [6, s.322]. Türkiyə türkcəsində “*ilgimek, iligmek*” şəklində bir feil mövcud olmadığına görə, “*ilginc*” də yanlış və uydurma bir sözdür. Alim daha sonra “*bağımsız və toplum*” sözlərini nümunə göstərir. “*Bağ*” isim olduğuna görə, feilə artırılan “-m” şəkilçisinin kökə artırılması yanlışdır. F. Timurtaş görə, dildə məhsuldar olmayan və ölü şəkilçilərlə yeni söz yaranmaz. “Yeni sözlər ancaq məhsuldar şəkilçilərlə yarana bilər” [6, s.335]. Lakin biz alimin bu fikri ilə razı deyilik. Bir şəkilçinin bu gün az məhsuldar, ya da ölü sayılması o demək deyil ki, o şəkilçi yenidən heç bir zaman söz yaradıcılığında iştirak edə bilməz. Əgər hər hansı bir söz dilin lüğət tərkibindən müəyyən zaman kəsiyində çıxıb yenidən dilə geri dönersə, şəkilçi də müəyyən bir zamanda az işlək və ya tamamilə ölü ola bilər. Lakin nə zamansa bu ölü şəkilçi dirilib yenidən söz yaradıcılığında iştirak edə bilər. Alim yazır: “-sal, -sel şəkilçisi uydurmadır -al, -el fransızcadan keçib -al, -el bəzən -l- şəklində görünür. Türk dillərində belə şəkilçi yoxdur. -Okutman, eğitmen-sözlərindəki -man, -men şəkilçiləri də uydurmadır. Şişman, kocaman kimi bəzi kəlimələrdə görünən bu şəkilçi ölü bir morfemdir. Türkiyə türkcəsində “toplum, örgüt, bağıt” sözlərinin də uydurma bir söz olaraq yaradılmışdır. “Toplum” da belə sözdür. Türkiyə türkcəsində “toplumak və ya toplumak” deyərək bir feil mövcud deyil.

-t şəkilçisinin “*örgüt, bağıt*” kimi yeni kəlimələrdə isimlərə əlavə olunması yanlışdır.

“*Eğitsel*” sözündə ismə artırılan və uydurma olan “sel” şəkilçisi feil kökünə əlavə olunmuşdur. “Zor” sözünə işlək olmayan “en” şəkilçisinin əlavə olunması yanlışdır. “Zor” sözü fars köklüdür. Ərəb əsillidir deyərək, “məcburi” kəliməsini atıb fars dilindəki bir sözə məhsuldar olmayan şəkilçi əlavə edərək yeni bir söz düzəltməyin mənası yoxdur. Türkiyə türkcəsində isim kökünə əlavə olunan “ç” şəkilçisi olmadığı halda, “*araç*” sözü yaranmışdır. Eyni şəkilçi ilə “*gereç*” sözü də düzəlmişdir. Türkiyə türkcəsində mövcud olmayan “gere” kökündən yaranmışdır. Dilimizdə bir “-ay, -ey” şəkilçisi olmadı-

ğı halda, *birey*, *düzey* sözləri uydurlumuşdur. F.Timurtaşın fikrincə, mənə baxımından da yanlış sözlər yaranır. “*Vicdan*” sözünün qarşılığı kimi “*bulunc*” sözünün yaradılması da yanlışdır. F.Timurtaş “*izlemek*” leksik vahidinin bir teatr əsərini, bir filmi seyr etmək mənasında işlənməsinin də yanlış olduğunu qeyd edir. Çünki “*izləmək*” – izinin arxasınca getmək, aramaq mənalarında işlənir. Lakin Türkiyə türkcəsində gedən bu prosesə türk alimlərinin özü də tənqidi münasibət bəsləmişdir. Buradakı “*ilgili*” sözü haqqında xüsusi olaraq danışmaq istərdik. Şəkilçilərin yanlış işlədilməsi əcaib sözlərin yaranmasına səbəb olmur. Belə əcaib sözlər sırasında “*ilginc*” leksik vahidini göstərmək olar. “*Sevinc*, *qorxunc*, *gülünc*, *qısqanc*” nümunələrindən görüldüyü kimi, “-ç” və ya “-nç” şəkilçisi feil köklərinə artırılır. Türkiyə türkcəsində “*ilgimek*, *ilgimek*” şəklində bir feil mövcud olmadığı üçün “*ilginç*” yanlış və uydurma bir sözdür. “*Bağımsız*, *toplum*” sözlərində də məsələ eyni cürdür. *Bağ*-isim olduğuna görə, feilə artırılması lazım olan “*m*” şəkilçisinin isim kökünə əlavə olunması düzgün deyil. F. Timurtaşın fikrincə, məhsuldar olmayan və ölü şəkilçilərlə yeni söz yaranmaz. Yeni sözlər ancaq məhsuldar şəkilçilərlə düzəldə bilməz. Lakin biz alimin bu fikri ilə razı deyilik. Bir şəkilçinin bu gün az məhsuldar və ya ölü sayılması o şəkilçinin yenidən heç bir zaman söz yaradıcılığında iştirak etməməsi demək deyil. Əgər hər hansı bir söz dilin lüğət tərkibindən müəyyən zaman kəsiyində çıxıb yenidən dilə qayıda bilsə, şəkilçi də bir zaman az işlək və ya tamamilən ölü ola bilər. Lakin nə vaxtsa bu ölü şəkilçi dirilib yenidən söz yaradıcılığında iştirak edə bilər. Alim yazır: “-*sal*,-*sel* şəkilçisi uydurmadır. -*al*,-*el* fransızcadan keçib və bəzən -*l*- şəklində görünür. Türk dillərində belə şəkilçi yoxdur. “*Okutman*, *əğitmen*” sözlərindəki -*man*,-*men*-şəkilçisi də uydurmadır.-*şışman*, *kocaman*-kimi bəzi sözlərdə görünən bu şəkilçi ölü bir şəkilçidir və belə bir mənə daşımağa qadirdir.

Türkiyə türkcəsindəki “*toplum*, *örgüt*, *karşıt*, *bağıt*” sözləri də uydurma bir söz kimi yaradılmışdır. Türk dilində *toplunmaq* və ya *topulmaq* deyərək bir feil mövcud deyil. “-*t* şəkilçisinin -*örgüt*, *karşıt*, *bağıt*- kimi yeni düzəldilən sözlərdə isimlərə əlavə olunması yanlışdır. “*Tərbi-*

yəli” mənasında işlənen “*əğitsel*” sözündə isimə artırılan və uydurma olan “-*sel*” şəkilçisi feil kökünə əlavə olunub. “Bəzən yalnız şəkilçi baxımından deyil, mənə baxımından da yanlış sözlər yaranır. “*Vicdanın* qarşılığı kimi “*bulunç*” irəli sürülmüşdür. F.Timurtaş “*izləmək*” sözünün bir teatr əsərini, bir filmi seyr etmək mənasında işlənməsini də xətalı hesab edir. Çünki -*izlemek*- izinin arxasından getmək, aramaq” mənasında işlədilir [5, s.328].

Son illərdə Azərbaycan dilində də “*izləmək*” sözü türk dilinin təsiri ilə aktivləşmişdir. *Tamaşaçı*lar əvəzinə, *izləyicilər*, filmə, verilişə baxmaq əvəzinə, “*izləmək*” sözlərindən istifadə olunur. Tək “*izləmək*” sözü yox, Türkiyə türkcəsində bu gün çox işlək olan bu kimi leksik vahidlər televiziya və Türkiyə-Azərbaycan arasındakı sıx əlaqələr nəticəsində Azərbaycan dilinə təsir etməkdədir. Ədəbi dildə olmasa belə, danışq dilində biz bu sözlərin bir qisminə rast gəlirik.

Müxtəlif dünya dillərində sözyaratmanın yeni üsulları meydana gəlmişdir. Məsələn, müasir ərəb dilində yeni söz yaratmada naht üsulundan istifadə olunur. “Naht, iki söz və ya cümlədən yeni bir söz yaratmaqdır. Naht termini türk dilində o sözlərə şamil edilir ki, ən azı biri müstəqil sözdən ibarət olan bir neçə söz birləşərək, bir mənə daşıyan söz yaradır. Qərb dillərində naht termininin qarşılığı olan bir termin yoxdur. Naht terminin qarşılığı kimi ona yaxın, *word coinage* /, *blend*, *amalgam* /, *acronymy*, *abbreviation* /, *compound word* /terminlərindən istifadə olunur [7].

Bu üsul, yeni yaradılan sözlərin ilk hecalarının alınıb, ikihecalı yeni sözlər yaratmaqdan ibarətdir. Türkiyə türkcəsində buna “*kəs-kopya-la-yapışdır*” üsulu deyilir. Məsələn, *kanka* “qan qardaşı”, *akbil* “ağıllı bilet”, *kapkaç* “qapdı qaçdı”; *çekyat* “çəkib yatmaq, lazım olduğunda açılıb yataq vəziyyətinə gətirilən kreslo, divan”; *seçal* “seçib almaq, kafe, restoran, mağaza və s. yerlərdən nəyi isə seçib almaq”; *geçgeç* “geç keçləmək, geçə geç, keçip keçmək, seyr ediləcək uyğun bir program aramaq məqsədiylə televiziya kanallarını seçmək”; *sürgit* “sürüb getmək sonsuz olaraq, sonsuzluğa qədər, əbədi”; *gelgeç* “gəlib keçmək, müvəqqəti”; *verkaç* “verib qaçmaq, futbol və basketbolda topu koman-

da yoldaşına ötürən bir oyunçunun qarşı komanda qapısına və ya uyğun bir istiqamətə qacaraq eyni adamdan topu geri alması”; *qabar-ma-çəkilmə* “gəlib getmək, boşuna gedib gəlmə”; *vurtut* “vurub tutmaq, uzun-uzun höcətləşərək, möhkəm bazarlıq etmək; bir yerdə oturub danışmaqdan çəkinmək”; *yapboz* “yazıb pozmaq, kəsilmiş şəkil parçacıqlarını bir-birinə uyğun vəziyyətə gətirərək əsl formaya salınmaqdan ibarət uşaq oyunu”; *kapkaç* “qapıb qaçmaq” qapıb qaçmaq yolu ilə edilən oğurluq və s.

Türkiyə türkcəsində ixtisara bənzəyən digər bir sözyaratma metodu da “Qarma-qarma” üsuludur. Bu metodla yeni söz belə yaranır. İki sözdən alınan heca və ya parçalardan yeni söz yaranır.

İ.Sadıq söz yaradıcılığında istifadə olunan “güzgü oxunuşundan” da istifadə olunduğunu qeyd edir. Lakin alim özü də bu üsulla yaranan sözlərin yalnız təsadüf olduğunu və heç bir elmi qanunauyğunluğunun olmadığını qeyd edir:

“Heca qanunu tələb edir ki, güzgü üsulu ilə yaranmış yeni sözdə heca bölgüsü mütləq onun ilkin formasındakı kimi olmalıdır. Yəni əgər ələk və kələ sözlərində heca bölgüsü pozulursa, burada güzgü üsulu ilə söz yaradıcılığından söhbət gedə bilməz: ə+lək=ələk və kə+lə=kələ. Göründüyü kimi, burada heca bölgüsü pozulur. Deməli, bu sözlərin güzgü oxunuşuna uyğun gəlməsi bir təsadüfdür” [4, s.330].

Məsələn, *elektron* və *məktub* sözlərinin “*el*” və “*mek*” – qisimlərinin birləşdirilərək, “*el-mek*” leksik vahidi bu yolla yaranmışdır. Türk dilində əsgərliklə əlaqədar bəzi terminlər bu üsulla meydana gəlmişdir: albay (<alay+bay), tümgeneral (<tümen+general). Əslində naht və qarma-qarma eyni üsuldur. Lakin naht üsulunda ancaq sözlər birləşirsə, qarma-qarma üsulunda iki sözün ilk hecaları birləşərək yeni söz yaranır.

Nəticə / Conclusion

Araşdırmaların sonunda bu nəticəyə gəldik ki, müasir türk dillərində intensiv şəkildə işlənən məhsuldar morfoloji və sintaktik sözyaratma üsulları ilə bərabər, qeyri-məhsuldar sözyaratma üsullarına da rast gəlinir. Müasir dövərdə türk dillərinin leksikası çox dəyişkən və dinamik bir vəziyyətdədir. Qloballaşan dünya ilə sıx əlaqə və elm-texnikanın sürətli inkişafı nəticəsində Avropa dillərindən alınma sözlərin türk

dillərinə sürətli axını bu leksik vahidlərin qarşılıqlığının tapılması zərurətini gündəmə gətirir. Türk dillərinə girən əcnəbi sözlərin qarşılıqlığının tapılması üçün ənənəvi morfoloji və sintaktik üsuldən istifadə bəzən lazımı nəticəni vermir. Bizim fikrimizcə, qeyri-məhsuldar sözyaratma üsullarının öyrənilməsi və onlardan istifadə söz yaradıcılığında müsbət nəticə verə bilər.

Ədəbiyyat / References

1. Adilov M.İ., Verdiyeva Z.N., Ağayeva F.M. İzahlı dilçilik terminləri lüğəti / Adilov M.İ., Verdiyeva Z.N., Ağayeva F.M. Bakı: Maarif, 1989.
2. Ağakay M.Ali Örnəkseme Üzerine // Ankara: Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi, 1962, c.XII.
3. Akalın Ş.H. Türkçede söz yapım ve sözlükselleşme // Bakı: Tədqiqlər, 2015, № 2.
4. Sadıq İ. Şumer və türk dillərində hecaların təkrarlanması yolu ilə söz yaradıcılığı // Bakı: Dilçilik İnstitutunun əsərləri, 2018.
5. Timurtaş F. Türkçede Kelime Yapımı Ve Yanlış Türetilen Kelimeler // Ankara: Makaleler. Dil ve edebiyat incelemeleri, 1997.
6. Timurtaş F. Uydurmaçılık, Uydurma Kelimeler Ve Türkçede Kelime Yapımı // Ankara: Makaleler. Dil ve Edebiyat İncelemeleri, 1997.
7. http://www.edebiyadvesanatakademisi.com/edebiyad/777-turkceinin_kelime_turetme_ve_anlam_karsilama_y%C3%B6ntemleri.html

Непродуктивные методы словообразования в современных тюркских языках

Гатиба Махмудова

Институт языкознания имени Насими НАНА. Азербайджан.

E-mail:

Резюме. В современных тюркских языках процессы словообразования происходят в разных слоях языка. Конечно, эти процессы происходят по-разному. Некоторые способы словообразования очень активно используются во всех тюркских языках, некоторые методы словообразования используются редко. Хотя было много разговоров о продуктивных методах словообразования, непродуктивные методы словообразования часто оставались за рамками исследования. Эти менее продуктивные методы охватывают не все тюркские языки. Примеры таких методов включают собственно аналогичное словообразование, художественную литературу, нахт, копирование, кальку и частичное.

Ключевые слова: турецкий, словообразование, метод, продуктивный, непродуктивный